

SUMAR EXECUTIV

LIMBA ROMANI

Xarno Xramosaripen

O akanutno dokumento si o Angluno evaluaciaqo raporto kerdo and-o kadro buthiaqo Kontraktosqo gin 16182/26.02.2020 "I Implementacia e Planosqi vaş i Evaluacia e Progresesqi Operacionalno Kompetitiviteto (POC) 2014-2020, O Loto 1: I Evaluacia e intervencienqi POC and-i rig e rodimatenqi-buxlărimasqi-nevărımasqi" kerdo maşkar o Ministerio Fondurenqo Europutne thaj o jekhipe kerdo anda o Themutno Instituto rodimatenqo zăndımasqo and-i Rig Buthiaqi thaj Soçhjalo Arakhımasqi (Şerutno) thaj o S.C. ERNST&YOUNG SRL (Asoçjato). O kontrakto inzarel pes trujal o projekto "Implementacia e Planosqi Evaluaciaqo e Progresesqi Operacionalno thaj Kompetitiviteto 2014-2020". O angluno raporto evaluaciaqo sikavel e reşımata pala i evaluacia kerdini and-o berş 2020 upral e intervencie pokinde kotar o POC 2014-2020 tala i Bari Aksa 1-Rodımata, texnologıaqo buxlărıpen thaj neviarıpen ka te den vast kompetitivetoste ekonomikano thaj te barären pes e bisnisură.

Bari Aksa 1 del vast karing i implementacia e Strateziaqi e Themesqi vaş o Rodıpen, Buxlărıpen thaj Neviarıpen 2014-2020 thaj del vast karing o Akordo Partenerıatosqo 2014-2020, zorales trujal o vorta dımos vast ka te reşısarel pes o tematiçhno obiekıivo 1 – O barărıpen e rodimatenqo, o barărıpen texnologıaqo thaj neviarımasqo.

E speçhıfıçhne obiekıivıä kotar i Bari Aksa 1 POC, save si vi e riga evaluaciaqe and-e kadaua raporto si:

- 1.1 O barărıpen e zoraqo zăndımasqi and-e riga vaş o zăndıpen intelıçento thaj vaş o sastıpen
- 1.2 O barărıpen and-e jekhethaneste rodımata kerde p-o levelo Unjaqo Europutni
- 1.3 O barărıpen e investıçıenqe privatne and-o rodıpen-buxlărıpen-neviarıpen (RBN)
- 1.4 O barărıpen e transferosqo zănglımatenqo, texnologıaqo thaj manuşenqo kaj si len zănglımos, maşkar o publiqo rodımasqo umal thaj o privatno umal.

I Metodolozia evaluaciaqi lăs andre jekh baro kotor instrumenturenqo thaj rodimatenqo. I kontraktualno evaluacia impaktosqi kaj kerdă pes, andăs jekh buteder kuçhipen and-e konkluzıä dınde, thaj kadaia si jekh vazno buthi k-o levelo themutno, kotar i perspektıva metodoloziaqi kerdini kadă ka te dıkhel pes o impakto POC, ama vi zı kana o impakto dıkerela.

E limitiä orizontalnă evaluaciaqe dıkeren e vaxtıarestar kana kerel pes i evaluaciä thaj e cıkhnestar gin projektonqo agorisarde zı and-o majo 2020.

Ka te dıkhas sar e rezionalnă umala zănglımasa speçhıalizaciasa e reshımatenqe save inkleste andar e projektia manglă pes te das godi pe informacie cırdine andar i baza MySMIS kerdini and-e purane projektia so sas kerde anglal o martie 2020 (kadă kidas dosta dıkhımata upral i buthi). E pharımata kerel len o fakto kana e indikatorja e progresesqe phende p-o leveleo projketsqo çhaçhären pen and-o agor e projektonqo, thaj and-i baza MySMIS dıni karing i grupa evaluaciaqi na araklıne pes e informacie phendine pa să projektă arakhlınde and-o zămos. O çhaçhărıpen e datumurenqo buthiarde kerdă pes trujal komparacıa e informacıença shute and-o Berşesqo Raporto Implementacıaqo POC andar o 2018

thaj avere datumurença kidine. O pharipen rodimaste pe efekturiã thaj lenqo durabiliteto pala kadã xarno vaxtiar pala o agorisaripen e intervencienqo arakhel pes sar jekh važno limitã and-i buthi evaluaciaqi. And- e kadala kondicie, jekh but važno sikliaripen siklãrdo and-o evaluaciaqo proçheso zãl pala o mangipen kerimasqo evaluaciaqo pala jekh vaxtjar kana e efekturja daştin te aven çaçhes dikhinde.

Jekh faktoro kontestosqo savo pharãrdãs i implementacia e projektenqi thaj o agor reşimatenqo si o ekonomiaqo thaj soçhialo konteksto andino la pandemiatar COVID-19.

And-o saipen, o POC gelãs pala e mangimata thaj e neviarimata phangleine e telutne levelostar and-o ekonomikano kompetitiviteto p-o livello themutno thaj andeãs o važnipen e programesqo e ekonomikane kontekstoste thaj e rodimaste-barãrimaste-neviardimaste and-o vaxtãr 2014-2020. O vaxtiãrpen 2014-2018 lipardã pes, maj važno, jekh but cinono barãrimos (0,16 punktença proçhnetualnã) e pokinanãqe privatne de RBN, sosqe na sas dosta finacirime e umala, e bilaçe evolucie e bisnisurenqe neviarimasqe thaj o gin e buthiarnenqo andar kadala bisnisurã. And-o 2018 o butipen kotar o Bruto Andralutno Lovenqo (BAL) pe privatne pokina vaş e rodimata-barãrimata si 0,3% de sar i cinta Romãniaqi kaj si 1% kotar o PIB, thaj şuteas amen p-o trito mai bilaçho than and-i Europaqi Unja. Vi kana e love privatno dine karing o rodipen-barãrpen barãrdile and-e kadava vaxtiaripen, e love themesqe xaçiãrde jekh cikniaripen, sar proçhento andar o BAL. Kadã sã e love dine and-i buti rodimasqi –buxlãrimasqi so sas kerde and-o 2018 sar proçhento katar o BAL, şutãs la Romãnia po maj tele than and-i Europaqi Unja, 0,5% proçhentosa andar o PIB, de sar si i mediã p-o livello Eurapaqo Uniaqo savi sas 2,12% andar o BAL.

O kerdipen efektivno e fondurenqo p-o rezionalno livello si bibarabaripen, o thanipen Bucureşti-Ilfov del paşe duj trina karing e sea pokinimata and-i buthi pa rodipen-barãrpen. Avere rigate, e važne barãrimata de sar and-o 2014, dikhinde pes and-o Vesto, thaj e mai cinone and-o Nord-Est thanipen. Buteder, kana o gin e çhentrionqo kaj buthiaren rodipen-barãrpen andã kadava vaxtiaripen, dikhel pes ke barilãs lokores o gin e butiarnenqo kaj keren rodimos-barãrimos, dino kotar i şukar evolucia and-o bisnisurenqo umal.

O mangipen implementisaripnasqo e aktivitetonqe xramosarde and-o POC kerdã les e stratejiçhne evolucie p-o themutno thaj europutno livello. O stratejiçhno kadro p-o livello Eurapaqo Uniaqo vaş o rodipen-barãrpen-neviaripen zãl pala o dikhipen stratejiçhno barãrdimasqo p-o dılgo vaxtiaripen, maj agaia, kodola kaj phenen te kerel pes jekh Europtno Umal Rodimatenqo. P-o themutno livello ama, astartã pes maj palal jekhe berşesa i Themutni Stratezia Rodimasqi, Barãrdimasqi thaj Neviarimasqi 2014-2020, thaj vi oxto şeona mai palal, o Themutno Programo Rodimasqo-Barãrdimasqo-Neviarimasqo 2015-2020 thaj kadala dine dab negativno, e buthiarimata andar o POC astarde pes maj palal. Buteder, p-o livello zakonesqo si jekh kadro na dosta barãrdo thaj na zãl pala e stratejiçhne mangimata. O proçheso neviarimasqo zakonenqo buthiarimatenqo and-o RBN thaj implementacia Themutnã Strateziaqi Rodimatenqi thaj Buxlãrimasqi thaj Neviarimasqi 2020, ni sas godiaver vazdo pala e prioritetia thaj o prediktibileto, vareso so dãs dab negativno vaş e reşimata pangle and-e lende. Buteder,

Projekto pokindo lovença kotar o FEDR trujal o POAT 2014-2020.

o kadro institucionalno kaj si and-o umal rodimatenqo- barărdimasqo-neviarimasqo durărdel pes pesqe karakterostar thaj o bikederdipen e Themutne Konsilosqo anda i Politika vaş o 3anglipen, i Texnologia thaj o Neviaripen pharărel i buti pala o institucionalno kadro shuto tala o zakono rodipnasqo.

Vi kana andine pen neviarimata and-o fiskalo zakono ka te barărdel pes e buthiarimata and-o RBN, i evaluacia sikavdel ke mangel pes te neviarel pes o tamesqo thaj institucionalno kadro ka te avel maj mishto kerd pala e stratezične obiekktivă barărdimasqe e zoraqe 3ăndimasqi, jekh maj lashi programară stratezično thaj planifikacija, laşărdăş e kondicje thaj e finačhjară sikavne ka te den zor e bisnisuren te buthiaren RB thaj vi te cirdel bute manušen pe rig e RNB.

Upral să, e rodimatenqe infrastrukturia and-e amaro them line te bariarden pen and-o vaxtiaripen implementisarimasqo and-o POC 2014-2020, thaj o gin e lilenqo themutne-privatno thaj e lila 3ăndimasqe maşkarthemutne ko jekh milionno manuşa barilo, Thaj kathe o POC dăş važno vast pe kadaia perspectiva. Vi kadalença i România aşel but pala i media europutni te si te dikhen pen e evolucie nakhade and-o vaxtiaripen 2014-2018.

E buthiarimata te barărel pes i zor 3ănglimasqi and-e umala specializaciaqe 3ăndimasqe thaj sastimasqe čăčărdă ke si şukuar buti, savi andăş neve manuş rodimatenqe thaj bareardăş o gin e rodiarnenqo save buthiaren and-e laşe infrastruktură rodimasqe. E manuş kaj keren rodipen and-e organizacie savende deas pes vast, sas len maj baro akčeso karing infrastruktură rodimasqe – barărdimasqe, avindoi len and-o vaxtiaripen 2019-2020 maj bare şaimata, 16% pročhentonça, te keren lila themutne-privatno, de sar rodinară kotar aver organizacie benefičhiară. Buteder e evaluacie skavde o fakto kaj o POC kerdăş şukar buthi ka te barărdel e şhaimata, te keren pes metodolo3ă thaj texnolog3ă neve vaj laşearde vaj te keren reşimata saven si len i zor te nakhen dureder and-i ekonomia. E umala le maj lashença daba pozitivne sas o Sastipen thaj i Energia, o than thaj e paruvdimata and-i klima. P-o levelo organizacienqo rodimasqe, o POC si les pozitivă daba trujal o infrastrukturaqo laşărdipen vaş o rodipen-bareardipen nevenqe texnologzienqe, o neviaripen e umalenqo rodimasqe thaj o buxlăripen e buthiaqo and-o CDI, thaj e butiarimata laşărdine penqi buthi ka te anen nevi texnologia thaj metodiă.

O POC kerdăş pozitivniă daba vi upral o rumunikano limosthan and-e projektia europutne thaj maşkarthemutne trujal e *butiarimata, save barărdine o limos than and-o rodipen p-o levelo Europaqo Uniaqo*. O Implementisaripen e proiektionqo dine vast ka te barărdel pes o gin e proiektionqo şutinde and-o programo Rodimasqo thaj Neviarimasqo înzardo and-i Europutni Unja Orizonto 2020, thaj dikhlă pes, sakadea, jekh çinono barărdipen e dimasqo vast Orizonto 2020 cîrdino e instituciendar save linethan, and-i România. Ages, i România arakhel pes p-o maşkarutno than and-i Europutni Unia, saş o dimos vast Orizont 2020, astarindoi jekh uchăripen e ginesqo partičhipantonqo thaj e mangimatenqe lila shutinde, thaj vi e love kaj line pen. O važno umal benefičhiarenqo projektonge Orizonto 2020 sas e bisnisură privatno, vi atunčhj kana o gin e bisnisurenqo cinone thaj maşkarutne save linethan and-e projektia Orizont ciknjardă pes and-o vaxtiaripen 2014-2020. Dikhimasa pe thana kotar aven e partičhipantură p-o levelo themesqo, dikhlă pes kaj e thana e Bucureşti-Ilfov thaj o Nord-Vesto, si len o *Projekto pokindo lovença kotar o FEDR trujal o POAT 2014-2020*.

maj baro dimos vast. O POC dās pozitivno dab, ama cinones Rumuniaoqo dimos vast karing o barvalipen zāndimasqo. Trujal e buthiarimata kerde, e evalucie sikavdine kodoles faktos kaj o gin e brevetonqo thaj e lilengqo save mangel te avel prinžārdo o nevipen buthiaqo, bišārde kana implemenitisardā pes projektia, thaj vi o gin e ankalade artikolurenqo barilās. O implementisaripen e proiektenqo dās vast vi te barārel pes o gin manušenqo bare zāndimasa, kerindoi grupurā saven silen zangimata bare paša o rodinari avrāl o them, thaj shutindoj e ternen and-i rig rodimasqi thaj astarindoj neve zānglimata thaj prinžārimata.

E buti kerdini ka te barādel pes i zor privatno and-o RNB sas la laše daba upral e bisnisurā save keren buthiarimata rodimasqe, save andine jekh dab pozitivno, ama cinono, upral o barārdipen e pokinaqo privatno p-o rodipen-buxlāripen. E benefičiāriā pakān kaj kana na-i katar te lel pes love, i buthj e bisnisurenqi kerdili maj phares vaj na kerdili. I evaluacia e sikavnenqi progremesqi sikavdel kaj o POC dās vast pozitivno ka te barārel pes o gin e bisnisurenqo thaj andās neve rodinarā, ingerindoj karing o barārdipen e pokinenqo dine RNB-ostar. Šukar daba dikhen pen vi pe but mangimata brevetonqo save inkliste andar e projektā, ama kadala buthiarimata ni bareardine vi o gin e lilengqo themutne-privatne savo ašilo cinono. And-o reġionalno than bešel mišto o București-Ilfov saves si les jekh dimos vast baro ka te aresel pes pe kodola sikavne e projektonqe. And-o sektorialno profiloo e šheordimata pe umala godiaverimasa spečializaciasa si teleupre barabarārde.

E daba POC dikhen pen vi and-o bareardipen buthianqo save den vast and-i bari bolta, o levelo tehnoloġiao rešimatenqo rodipnasqe šeorde and-i ekonomia zorales dikhel pes. Buteder, e instrumenturā lovenqe vash o risiko dikerde kotar Buthiarimos 1.2.2, dine vast te keren pen e anglune akčheleratoriā antreprenoriatosqe andar i România, vareso so šaj te dikerel o buxlāripen e thanenqo industriaqe *private equity* thaj *venture capital*.

Vi kana e buthiarimata POC vaš o barāripen buthiarimatenqo privatne *and-o RNB* na dine vast te barārel pes o gin e buthiarenqo and-e bisnisuria save dine aplikacia, dikhleā pes ke o POC šukariardās p-o xarno vaxt o barārdipen e profitabilitetosqo and-e bisnisura save buthiardine and-o rodipen –buxlāripen thaj na muklā len te peren and-o vaxtiar 2018-2019. Vi kana avilās i o nasfalipen COVID-19 p-o levelo ekonomiaoqo, e bisnisurā thaj e organizaciā rodimasqe dikeren mišto penkqe buthiarimata p-o volumo mangimasqo, o gin bisnisosqo thaj o profitabiliteto.

Pala sar dikhlā pes o progreso evaluaciaqo and-o phiravipen e organizacienqo rodimasqe thaj le bisnisurenqe ka te šeorden e zāndimata, i tehnoloġia thaj personalno de kana lās pes opre o POC dikhel pes jekh zor and-i kethani buthi e bisnisurenqi cinoni thaj maškarutni, vi kana maj dur e bare bisnisurā ašen kodola kaj keren buthi kethanes averenča. Sakadā i kethani buthj e bisnisurenqi e universitetonča barileas and-o vaxtiaripen 2014-2016, vi kana e universitetā sas o duito partenero sar važnipen bisnisurenqe buthiarimasa kethano, pala e furnizorā save den e materialiā, e komponentā vaj o software. Sākhvar, dikhel pes jekh lašārdipen and-i buthi kethanes maškar bisnisurā thaj i administracia publiko thaj e institucie rodimasqe themutne vaj privatne.

Projekto pokindo lovenča kotar o FEDR trujal o POAT 2014-2020.

Andă kadaua konteksto, e buthiarimata kerde ka te barären o šoerdimos e žāndimatenqo, tehnolodožiaqo thaj buthiarnenqe RBN maškar o themutno rodimasqo umal thaj o privatno sas len daba pozitivno upral lende. Vi e organizacie rodimasqe thaj e cikne thaj e maškarutne bisnisurā partenerja phenen ke te na sas love dine, ka te keren pen kadala rodimata thaj e neviarimata mangelas pes maj but berša vaj ni kerenas pen nijekhvar. E organizacie rodimasqe phenen ke vi o shaipen te keren parteneriatā e bisnisurenca vaj o ingerimos maj dur kadalen kaj si len akana, sas te avel maj phares bi e lovenqo andar o projekto. Maj but arakhlā pes ke cikne bisnisurā cinone thaj maškarutne phende ke sa but lašeo o šaipen te ašunen neve žānglimata, ekspertiza, thana rodimasqe ekipamentā, kaj mangel pes lenqe te roden, te neviaren thaj te arakhen neve modelurā te den lenge drom and-i bolta.

Ginavindoje datumurā upral e drakhina vazde and-i kethani buthi maškar e partičhipanturā, dikhel pes o fakto ke maškar lende i informacoa phirel phares, thaj i nevi purt ni daštil te kerel pes sigo, vareso so daštil te pharārel o thabdimos e žāndimasqo, texnoložiaqo thaj mansušenqo mashkar e entitetā drakhinaqe. E parteneriatā maškar e organizacie andral i buthi dikeran pen pe purani buthi, thaj kodo sikavdel sostar dikeran pen zorales and-i drakhin, othe si grupurā entitetonqe save si len bari buthi andral o grupo. E projektā kerde lovenča dine, andine neve rodinarā and-e institucie rodimasqe thaj kerde neve thana produkciaqe vi po levelo varesavenqe bisnisurenqe partenerā. Telal upral, dikhel pes ke barile e investiciā trujal o POC paša e bare Universiteta, vareso so si naturalno kana žānel pes ke e organizacie rodimasqe kide pes paša kadala universitatā. E instrumenturā dimasqo love save barārdine pes trujal o POC-osqo Obiektivo Lipardo 1.4 čhāčhardā pes ke sas laše andine and-e le štar umala spečhializaciaqe, ama na vi po baro umal themesqo "Sastipen".

And-I buthiarimata POC Liparde Obiektivia 1.4, o žāmos angle e sikavdenqo programesqo sas les varesave kontribuciā ka te aresel pes pe cintā šute beršeste 2023, ama e daba dikhena pes pala o berš 2020, kana e projektā kerde dinelovenča ka aresen and-o vaxtiaripen kana dikerena pes korkoro. O POC dās jekh vast pozitivno te barārel pes o gin sočhietetenqo save keren buthi e institucienča rodimasqe vaj kana del pen lenqe vast ka te anen nevimos and-i bolta. E projektiā kerde te anen pes mangimata brevetonqe thaj te keren lilorra themutne-privatne, e sikavde e projektesqe sas rešisarde, and-e verver kazurja sas vi nakhade, ama vi kana o vaxtiar dikerimasqo korkoro aresel ži and-o 2025.

E daba kerde ži akana and-o POC si len zor te dikeran pen maj dur. E investicie e maj neve ekipamantonge kindine daštin te anen rešimata rodimasqe saven si i zor te anakalavel pes lenča lila thaj te arakhen pen vi and-i ekonomia vaj /and-o sočieteto. Ka te dikeran but d-akanara inkea, e daba, si te del pes godi vi pe neve investicie ka te rodel pes, te buxlārel pes thaj te neviarel pes e infrastrukturā e bare. And-e verver kazurā, si phares te dikeran pen e daba and-o sektoro e firmenqo benefičiariā soske cikniārdea pes o mangimos produkciaqo and-i industria, kana avileas i pandemia COVID-19. E firmiā benefičiariā lovenge xāčhiaren pen ke si maj zorale and-i kriza thaj e peravdimata tele ekonomiaqe thaj komparativno avere firmenča andar i ekonomia.

Să kadă, e evaluacie sikavde o fakto kaj ăl daba pozitivne e buthianqe upral o gin manushenqo save sas line and-i buti dikerel pes thaneste. Pakāl pes ke e neve kerde thana buthiaqe, i buthi kethani manušenqa avreāl o them thaj o rodimos neve lovenqe pe projektiā dzāla dureder. Sakadā e buthiā thaj e buthiarimata si inkleste anda-l projektiā lovenqa si len i zor te dikeren pes korkoro thaj te keren neve buthiā.

O POC si jekh dureārdo pozitivno dab, ama cinono, vi upral o šaimos e bisnisurenqo. E pozitivne daba upral o gin lovenqo bisnisosqo, e profitosqe thaj o gin e pokinaqo buthiārnenqo dikerel pes dureder, ama lenqo ritmo barārimasqo cikniārel pes. E daba upral o butipen le buthiarimatenqo rodimasqe thaj e upral o gin e rodārnenqo ciknārdā pes zorales p-o agor e intervencienqe dine karing e investice privatne and-o RBN.

1. Sākadā, o POC si les jekh durārdo pozitivno dab vi upral o mangipen e organizacienqo te keren rodimata thaj e binisuriā te putren parteneriatā p-o durārdo vaxtiaripen and-e projektiā, thaj lenca te ingeren dureder i jekhethaneste buthi pe nevi tematika rodimasqi, ka te buxlāren neviarde buthā, ama vi te keren, thaj vi te mangel, thaj te implementisaren neve projektiā. Sakadā, e manuša rodinarā akharde and-e projektiā avena dikerde and-e instituce rodimasqe vi kana e projektiā agorisarena pen, dikerindoj o progreso and-i kariera pe neve levelurā liparde and-i buthi e rodimasqi pala o zāndimos.

O durreder e dabenqo si dino e lovendar kaj si dine ka te keren pen parteneriatā thaj o transfero texnologiaqo, ama vi i dinamika e buthianqe and-i ekonomia p-o livello regionalno thaj themutno, thaj vi i evolucia nasfalimasqi COVID-19 thaj vi e daba lesqe and-i ekonomia thaj o sočhieteto.

E mekanizmurā save na mukle te keren pes e daba pe mai but levelurā, ama jekh kotor andar lende gele pe orizontala. Maškar kadala e mai važne mekanizmurā save dikerde o astarimos e dabenqo pozitivne si: i mekanizmo angle dimasqo love, o jekhipe and-i buthi e beneficiarenqo e organizmurenqa lovenqe thaj e progresā te na maj aven phare e prochedurā administrativno kana kames te putres thaj te šerutnisaresh jekh bisiniso.

Pe aver rig e liparde faktorā POC, save na mukle te keren pen efekturja si:

- O baro vaxtiaripen evaluciaqo thaj e anava xramosarde pe kontraktā te lel pen e love,
- Kodo so nas lokes kerde e magimasqe lovenqe ghidurā.
- I bari birokraciā thaj e paruvdimata and-e dokumenturā raportonqe kana zeal o implementisaripen,
- O baro vaxtiaripen kana ginaven pen e mangimata dimasqe lovenqe palpale,
- I platforma MySMIS bixathiarimasqi,
- E kinimata kidine p-o livello e klusterenqo neviarimasqe.

Aver faktorā kaj den dab zorales te astaren pen e buthiā pozitivne p-o livello POC len andre: i birokraciā e prochedurenqi vaš e themutne kinimata, e prochedurā te les sã e autorizaciā, kana na-i prediktibiliteto and-o kadro legalno thaj institucionalno ama vi o love dine vaš rodimata, thaj na pe palutni rig, o pharipen ekonomikano dino la pandemiatar COVID-19.

Projekto pokindo lovenqa kotar o FEDR trujal o POAT 2014-2020.

E arakhlimate pala i evaluaciă andine vi rekomandaciă karing o Autoriteto Manažmentosqo Proqramesqo, ama saven si len daba vi karing aver instituciă kotar o sistemo šerutnimsqo fondurenqe europutne (maškarutne organismură, aver departamentură kotar o Ministerio Fondurenqo Europutne).

E evaluacie sikavde o fakto ke mangel pes te barărel pes e financă thaj o prediktibiliteto e mekanizmurenqo lovenqe p-o livello RBN, ka te zoraren o komplementaritetu buthiarimatenqo POC avere proqramenča ka te zoraren thaj te barăren o umal RBN.

E rekomandaciă lašărdimasqe e strateziqe implementisarimasqi dikhen maj agaia pala o lašărdipen e pročhesosqo kontraktirimasqo thaj implementisarimasqo projektongo, paša jekh maj bari transparenča thaj fleksibiliteto upral e kriteriă elizibitetosqe dikhindoj o limos than and-e buthiarimata POC. Pala o alosaripen e manušenqo avrăl o them kaj keren rodimos phendă pes ke si te lokărel pes o pročheso thaj te arakhen pen šhaimata kaj te dikeren lovenča vi pala o agorisaripen projektosqo. Sakadă, phendă pes ke si te keren pen lokiarde pročhedură implementisarimasqe and-e buthiarimata POC, kadă ka te mekel o šaipen e benefičiāră te paruvden sigo o grafiko buthjaqo, i struktura e bužetosqi thaj e investiciă pala e pharimata so aven avrăl dine kotar i pročhedura kinimasqi, thaj o limos autorizacienqo, o barăripen e valutaqo, e nevimata and-i tehnolojiă, i pandemia, etc. Sakadă, phendă pes ke si mišto te arakhen pen neviarimasqe sočhialna soluciă thaj buthiă kai te den vast te zoraren e buthiarimata themesqe.

E rekomandacie lašărimasqe e pročhedurenqe monitorizaciaqe mangel te cikniarel pes i birokraciă, maj lashe kerde te aven e gidură, te lašărel pes i buthi p-e platforma MySMIS ka te den duma e benefičiāră proqramenqe thaj e manuș kai keren i monitorizaciă pe texnika thaj p-e love, sar vi o kadro komunikaciaqo te avel mai puterdo maškar e Maškarutne Organismură thaj e benefičiāră.

E rekomandaciă ka te lašăren pes e levelură finančhără e projektonqe ke si te lašărel pes i pročhedura pokinimasqi karing e benefičiāră, te lašheren pen e pročhedură akizicienqe and-e porjektă kerde and-o RBN, vi sar o fleksibiliteto e kadrosqo kerdimasqo e kinimatenqo ekipamentonqe thaj e ginavimasqe e amortismenturenqe anda kadala.

Kadă, e manuș kerde i evaluacia pakăn ke si but važno p-e berša so avena te den pen love maj dur p-e intervenciă POC 2014-2020 ka te barărel pes i zor RBN ka te arakhel pes kodo livello dosta uchărdo ka te kerel pes učo žandipen, te del pes vast bute organizacien rodimasqe te astaren pen and-e drakhina and-o themesqe thaj mashkarthemutne kaj keren rodipen-barăripen, literatura rodimasqi, datumură mashkarthemutne. Pe kadala buthă si te arakhen pes texaraqe love, ka te den vast te barăren pen, te inzarden pen, i eksploatacia thaj te keren pen prinžărde zorardimata RBN, lašărde ka te aven neviarde softură, i akcia ekipamentosqi thaj kodola buthiă savenča kerel pes i buthi, o paruvdimos thaj o neviaripen e komponentonqo, o prinžăripen e buthianqo so arakhen pen e thaneste.

Phendă pen, săjekhvar, te barărel pes love dine vaš e projektiă. dine ka te keren sinerziă e buthianča kerde and-o RBN kotar o Programo ORIZONT 2020, othe kaj o intereso e benefičiārēnqo sas but baro *Projekto pokindo lovenča kotar o FEDR trujal o POAT 2014-2020.*

thaj kerde pes rešisarimata but laše. Sakadã, mangel pes te 3ãl pes dureder te den pen love ka te aven maj but manuś avrãl o them saven si len ućhãrde 3ãnglimata ka te zorarel pes o kapaćhiteto rodimasqo-barãrimasqo, savo 3i akana dikhlã pes ke si but śukar thaj mangel pes te buthiarel pes lenća dureder.

Sãjekhvar mangel pes te 3ãl dureder e buthjarimata and-o POC Lipardo Objektivno 1.3 thaj te dikhel pes sar te nakhel dureder andar i kriza andini e nasfalimastar COVID-19, thaj vi te barãrel pes o livello finaćhiãro karing e projektã dine e bisnisurende save anen nevimata sar si e start-upurã thaj spin-off, othe kaj o intereso benefićeiãrenqo sas baro, thaj e rešimata kerde sas but laše, mai agoa p-o livello e thanenqo save na-i barvale. And-o konteksto la krizaqo kerdi la pandemiatar COVID-19, si te arakhen pen neve proćhedurã implementisarimaqe intervencienqe p-o nevo konteksto, te arakhen pen e minimalne cintã vaś e sikavne rešisarimasqe thaj rešisarde thaj/vaj te keren pen neve vaxtiarimata implementisarimasqe. Buteder, mangel pes liparde policiã ka te keren e manuśen e bisnisurenca cinone thaj maśkarutne te keren buthiarimata RBN save te aresen kodole kompaniende saven si len jekh sigiardo barãripen, thaj e liparde polisiã dikhindoj vaś e "start-up-urã", thaj te anen andre akcie save te barãren o gin e thanenqo buthianqo and-e neve kompaniã.

Na pe palutni rig, mangel pes te 3ãl pes dureder e programesa savo te barãrel thaj te zorarel i buthj kerdini kethanes maśkar e organiciã rodimasqe thaj e kompaniã, thaj te nakhaven pen aktiveteta save te muken o śaipen te keren pen prin3ãrde e instituciã rodimasqe p-o umal bisnisurenqo te keren prin3ãrde lengiri ekspertiza. Mangel pes te anel pes o śaipen te barãrel pes o kućhipen e kontraktongo subsidiãrã vaś e buthiarimata C thaj D, kana si maj but kompaniã partenerã (na mangel pes musaj te den pen e love save aśile kotar aver aktiveta). Kadala paruvdimata śaj te ingeren te zorarel pes i buthj maśkar e organizacã rodimasqe thaj e kompaniã save mangel pes te arakhen neve produkturiã saven te anen len and-i bolta.

O barikanipen POC-osqo thaj e intervencienqo pokinde and-o umal rodimasqo-barãrimasqo-neviarimasqo si dino dab zorales e kontekstostar zakonesqo thaj institucionalno othe kaj kadava si implementisardo. Kadã ke, e evaluaciã sikavde ke mangel pes te kerel pes jekh nevo kadro zakonesqo, savo te avel maj miśto kerdo pala e obiekтивã strate3iće, te dikerel o implementisripen pala e prinćhipurã e"3ãndimasqe putardo", jekh buthj savi mangel pes kana i Romãnia, sar them, lel than k-o Thanipen Europutno e Rodimasqo

O kadro zakonesqo mangel pes te avel transparento, te avel anglal3ãndo thaj na pharo te implementisarel pes. Sakadã, mangel pes te paruvdel pes thaj te neviarel pes o kadro institucionalno ka te avel jekh guvernanca savi te anel e kondiciã ka te barãrdel pes o umal RBN.